

Az idézet magyarul Gevork Emin „Hét ének Örményországról” című könyvének magyar kiadásában jelent meg, a 165-ik oldalon. A kötetet fordította Rab Zsuzsa. A könyv kiadását támogatta az Arménia Népe Kulturális Egyesület, az Interararat Kft., a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Alapítvány és Markan Oganjan. Az impresszum szerinti kiadó: Copyright by Arménia Népe Kulturális Egyesület, 1994.

Az örmény kereszt kétszáz éve

A mult század elején - valószínűleg az 1903. évben - igen színvonalas, érdekes, 34 ábrával illusztrált összehasonlító tanulmány jelent meg a Szongott Kristóf által szerkesztett, korabeli Arméniában.

Az örmény kereszt c. tanulmány szerzője, *Merza Gyula* latin üdvözlő költemény kíséretében XIII. Leó pápának a figyelmébe ajánlotta írását. Ezért apostoli áldást, később pápai kitüntetést is kapott, a Szent Szilveszter lovagrend nagykeresztjét.

Az elmúlt száz évben az egyes keresztformák szimbolikus alakjának elterjedése alakította történelmünk folyását jó, vagy kevésbé jó irányba. Ma is elterjedten használatos a latin, görög, andrás-, lotharingiai, pápai kereszt, és még sokfajta más kereszt ábrázolása. A máltai kereszt megjelenése a lovagrend és a szeretetszolgálat jelvényein bizalmat, reményt jelent a rászoruló megsegítésében. A mechtarista kereszt szimbóluma ma is kiolvasható az örmény templomokban, miseruhákon, nyomtatványokban.

Egy ősi indiai-szanszkrit napkorong jelképet használva a svasztika (horogkereszt) a náci önkényuralom jelképe lett. A kommunista rendszer éveiben pedig mindenfajta vallási hitet, keresztény meggyőződést igyekeztek eltüntetni az életünkben.

Történelmünk során végigkísér a kereszténység elleni fenyegetettség. Merza Gyula már a bevezetőjében ezt írja:

„Ami a mohamedanizmusnak a félhold, ugyanaz a keresztény világnak a kereszt jelvénye. Tulajdonképpen egyszerű szimbólum, a világ összes keresztény népei előtt tiszteletet váltott ki. Nagy Konstantin óta megszűnvn a gyalázat jelképe lenni, a kereszt hatalmába keríti az egész keresztény társadalom kultúréletét.”

Érdeemes volna számba venni, csak az utolsó évszázadban, hogy csúfolták meg a keresztet az önkényrendszerek hatalmaskodói.

Törökországban az örmény genocídium legszörnyűbb évében, 1915 tavaszán - szemtanúk igazolják - az örményeket kereszt formában felszegezték padlóra, asztalra, ajtóra. Kevesen tudtak megmenekülni. Nőket, gyermekeket elevenen nyúztak meg. Az akkori vérengzéseket sok évtizeden át sikerült eltitkolni a világ előtt. Ezért ismétlődhetett a II. világháború idején a genocídium még nagyobb, tudatosan szervezett formában.

A világháború után a győztes hatalmak gyakorolták a megtorlást. Jellemző ábrázolása a kínoknak a képzőművész Buday György Székely feszület című fametszete.

Senkinek sem sikerült ilyenfajta művészi ábrázolásban kifejezőbben bemutatni: minden ember magával hordja keresztjét. Magunkban hordjuk mindhalálíg.

A Merza Gyula-tanulmány napjaink iszlám terror-fenyegetettség korszakában is gondolatébresztő, meglepően időszerű. Tanulságos lenne újra megjelentetni és kiegészíteni a huszadik század eseménydús évtizedeivel.

Budai Merza Pál
Brassó, 2003 március 17.